

عوامل تاثیر گذار بر فعالیتهای نفتی و گازی در سیاست خارجی قطر

سیدمحسن حسینی^۱، حسین ولیزاده^۲

۱- کارشناس ارشد مطالعات خلیج فارس دانشگاه علامه طباطبائی

Mohsen.hoseyni۸۹@gmail.com

۲- کارشناس مهندسی نفت و عضو انجمن نفت تهران

چکیده

مطالعات حاضر در کشور قطر نشان می دهد که نه ساختار اقتصادی و نه توان دفاعی و نه تولید اقتصادی خاص در حوزه صنعت و کشاورزی هیچ کدام توان تاثیر گذاری برای شکل گیری چنین سیاست خارجی پویایی را ندارند به همین دلیل کلید فهم سیاست خارجی قطر را بایستی در توان انرژی این کشور جستجو کرد. این که اوضاع انرژی در قطر به چه صورت می باشد و چه برنامه های در دستور کار این کشور کوچک قرار دارد؟ موضوعاتی است که بدان پرداخته خواهد شد. لذا در ادامه مبحث در این پژوهش ضمن بررسی وضعیت انرژی و مقایسه آن با قطر بخصوص در حوزه گاز و توان گازی به تاریخچه انرژی در قطر اشاره خواهد شد. سپس میزان ذخایر گازی و نفتی این کشور و دیگر مسائل مربوط به آن مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت.

کلید واژه: سیاست خارجی، انرژی، فعالیت نفت و گاز، امنیت ملی

فعالیت‌های نفتی و گازی قطر

نفت:

در پایان سال ۲۰۱۲ ذخایر اثبات شده نفت قطر رتبه سیزدهم را به خود اختصاص داده است. براساس اطلاعات و امار مجله نفت و گاز در ژانویه سال ۲۰۱۳ ذخایر اثبات شده نفت قطر ۲۵/۴ میلیارد بشکه تخمین زده شده است که قطر رادررتبه سزدهم جهان قرار داده است. همچنین براساس امار رسمی اوپک در سال ۲۰۱۱ قطر در بین ۱۲ کشور اوپک مکان دهم تولید نفت را به خود اختصاص داده است. تولید روزانه میعانات قطر حدود ۱/۶ میلیون بشکه در روز میباشد که (۸۵۰۰۰۰) بشکه ان نفت خام که دوحوزه نفتی الشاهین. دخان به ترتیب با (۲۷۰۰۰۰) و (۳۰۰۰۰۰) نیمی از تولید نفت کشور را به خود اختصاص داده اند اگرچه تولید نفت قطر از سال ۱۹۹۲ به طور پیوسته افزایش یافته است ولی میزان بازدهی حوزه نفتی دخان که قبلا بزرگترین میدان تولید بود روبه کاهش است که به منظور جبران کاهش های پیش بینی شده اقداماتی برای بهره وری و افزایش برداشت در چند حوزه نفتی مانند الشاهین، دخان، مرجم، بوالحنین انجام داده است. شرکت نفت میرسک دانمارک اجرای پروژه الشاهین را به عهده دارد که یکی از مهمترین منابع برای افزایش تولید در آینده به شمار میرود اگرچه این حوزه در سال ۲۰۰۹ به طور متوسط حدود ۳۰۰۰۰۰ بشکه نفت تولید میکرد ولی با اجرای پروژه توسط شرکت میرسک که در سال ۲۰۱۰ به پایان رسید ظرفیت تولید را به ۵۲۵۰۰۰ بشکه در روز افزایش داد. به طور کلی قطر امیدوار است که ظرفیت تولیدش را به ۱/۲ میلیون بشکه که در قیاس با تولید فعلی که ۹۵۰۰۰۰ هزار بشکه در روز میباشد افزایش دهد (U.S. EIA ۲۰۱۳) تمام فعالیت‌های مربوط به نفت و گاز قطر زیر نظر شرکت قطر لپترولیوم که تحت مالکیت دولت است انجام میشود. که سرمایه ان حدود ۲۰ میلیارد ریال قطری است شرکت قطر لپترول در اغلب شرکت‌های که در این زمینه فعالیت میکنند سهامدار اصلی است و همچنین نظارت در پروژه های در حال اجراء میدان شمال و تولید گاز طبیعی و پالایشگاهها و راه اندازی کارخانه های پتروشیمی را بر عهده دارد. قطر لپترول به تنهایی

۶۱ درصد از نفت خام قطرا از طریق میدان خشکی دخان و دومیدان دیگر به نامهای محزم و بوالحنین واقع در ابهای منطقه ای قطر تولید میکنند. نفت قطر به دوحوزه دریایی و خشکی تقسیم میشود (محمد بن سعود الدلیمی، ۲۰۱۲، ص ۱)

۱- میدان نفت در خشکی

میدان دخان : عملیات حفر چاه برای اولین بار در سال ۱۹۳۵ آغاز شد و اولین حوزه نفتی است که نفت به مقدار فراوان برای تجارت کشف شد. و این اتفاق در بین سالهای ۱۹۳۹ و ۱۹۴۰ صورت گرفت. طول این میدان ۶۵ کیلومتر مربع و عرض آن ۵ کیلومتر مربع میباشد. این میدان نفتی شامل سه مخزن نفت خام و یک مخزن گاز غیر مرتبط میباشد. تولید نفت خام برای اولین بار در سال ۱۹۴۷ آغاز و اولین محموله بارگیری شده در دیسامبر سال ۱۹۴۹ در این میدان صورت گرفت. میزان استخراج نفت در میدان دخان روزانه ۳۳۵ هزار بشکه میباشد (محمد بن سعود الدلیمی، ۲۰۱۲، ص ۲)

۲- میدان نفت دریایی

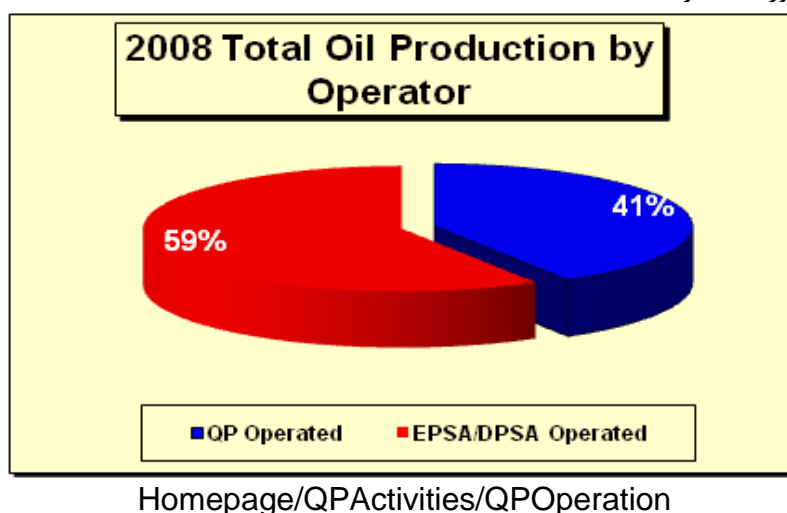
میدانهای نفتی دریایی سهم عمده ای در بخش نفت قطر دارند. دو میدان نفتی مهم که زیر نظر قطر لپترول راه اندازی شده اند میدانهای محزم و بوالحنین نام دارند. اما میدانهای نفتی دیگر از جمله (الشاهین)، (الریان) (الخلیج) (العد الشرقی) (الکرکه) با سرمایه گذاری شرکت‌های بزرگ نفتی انجام شده است. این هفت میدان نفتی به واسطه قراردادهای سرمایه گذاری در بخش تولید و اکتشاف نفت (EPSA) و قراردادهای توسعه و تولید (DPSA) در مراحل مختلف تولید و راه اندازی میباشد (قطر لپترول، ۲۰۱۲)

مسولیت راه اندازی	میدان (حوزه های نفتی)
میرسک اویل قطر	الشاهین

کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی
(مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)

مسئولیت راه اندازی	میدان (حوزه های نفتی)
شرکت اُکسیدنتال انرژی قطر	الریان
شرکت کشف و تولید توتال قطر	الخلیج
شرکت اُکسیدنتال نفت قطر باسهمی محدود	العد الشرقي - القبة الشمالية
شرکت اُکسیدنتال نفت قطر باسهمی محدود	العد الشرقي - القبة الجنوبية
شرکت توسعه نفت قطر - ژاپن	الکرکره و "طبقات أ"
شرکت بندق باسهمی محدود	البندق

براساس اطلاعات سایت قطر للپترول ۵۹٪ از تولید نفت به وسیله شرکت نفت قطر للپترول انجام و ۴۱٪ مابقی ان به وسیله شرکتهای نامبرده بالاصورت میگیرد.

۱- میدان نفتی (العد الشرقي) : نفت در سال ۱۹۶۰ بوسیله شرکت نفتی shell Qatar در این حوزه نفتی کشف شد. این میدان نفتی در فاصله (۸۵-۸۰) کیلومتری ساحل شرقی قطر قرارداد. تولید نفت ان از سال ۱۹۶۴ آغاز شد

۲- میدان نفتی محزم : در سال ۱۹۶۳ به وسیله شرکت نفتی shell Qatar کشف شد که مساحت ان حدود ۳۰ کیلومتر مربع میباشد و تولید روزانه ان حدود ۳۸۸۰۰ بشکه در روز میباشد

۳- میدان نفتی بوالحنین : در سال ۱۹۶۴ کشف شد. و به موجب قرارداد ۱۹۶۴ با ابوظبی مالکیت ان به قطر واگذار شد که یکی از بزرگترین میدانهای نفتی دریایی است که مساحت ان به حدود ۸۰ کیلومتر مربع میرسد و تولید روزانه ان ۶۷۸۰۰ بشکه در روز میباشد

حوزه های نفتی که به واسطه سرمایه گذاری مشترک صورت گرفته اند:

۱-میدان نفتی العد الشرقي : این حوزه نفتی به واسطه سرمایه گذاری توسعه و تولید DPSA بین قطر للپترول و شرکت اُکسیدنتال منعقد شد که به دو بخش القبه الشماليه والقبه الجنوبيه تقسیم شده است که سهم قطر للپترول ۵۶٪ و اُکسیدنتال ۴۴٪ میباشد که شرکت اُکسیدنتال فعالیتش را از سال ۱۹۹۴ آغاز کرده و تولید نفت در القبه الشماليه به ۱۱۵۰۰۰ و در القبه الجنوبيه به ۴۰۰۰ بشکه در روز میرسد

کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی (مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)

- ۲- میدان البندق : در سال ۱۹۶۴ کشف و مساحتش حدود ۲۰ کیلومتر مربع است که حوزه مشترک نفتی بین قطر و ابوظبی است که تولید آن به صورت مساوی بر اساس قرارداد سرمایه گذاری توسعه و تولید با شرکت سهام محدود بندق بین آنها تقسیم میشود که سهم قطر از آن حدود ۱۳۰۰۰ هزار بشکه در روز میباشد
- ۳- میدان نفتی الشاهین : این میدان در سال ۱۹۹۲ به وسیله شرکت میرسک کشف شد. که ذخایر آن حدود ۷۸۰ میلیون بشکه بر آورد شده است. تولید آن از سال ۱۹۹۴ و با مقدار ۳۰۰۰۰ هزار بشکه آغاز شده است و در سه ماه نخست سال ۲۰۰۶ به حدود ۲۴۰ هزار بشکه افزایش داشت. و به موجب موافقت نامه گسترش و تولید با شرکت میرسک در پایان سال ۲۰۰۹، تولید آن به ۳۰۰ هزار بشکه در روز افزایش پیدا کرد
- ۴- میدان الریان : این میدان در آغاز فعالیتهاش زیر نظر شرکت Wintershall / Arco فعالیت میکرد که در سال ۲۰۰۲ شرکت Anadarko مسئولیت راه اندازی آن را از طرف شرکت بریتیش پترولیوم برعهده گرفت که میزان تولید آن در سال ۲۰۰۳ حدود ۱۲۰۰۰ هزار بشکه در روز بود که بر طبق قراردادی مشارکت در تولید و سرمایه گذاری با شرکت Anadarko انتظار میرود که تولید آن به ۲۵۰۰۰ هزار بشکه در روز برسد
- ۵- میدان الخلیج : این میدان نفتی توسط شرکت فرانسوی Total در سال ۱۹۹۲ بعد از موافقتنامه تولید و گسترش به بهره برداری رسید که ذخایر اولیه آن بر طبق امار سال ۲۰۰۳ حدود ۳۳۴ میلیون بشکه تخمین زده شد که در حال حاضر تولید روزانه آن در حدود ۳۴ هزار بشکه میباشد
- ۶- میدان الکرکه و طبقات آ : این میدانها در دهه ۷۰ میلادی کشف شدند که در آن زمان اهمیت قابل توجهی به آنها نشد ولی در سال ۱۹۹۷ با امضای قراردادی با مجموعه شرکتهای ژاپنی به نام QPD و موافقت شرکت قطر للبترول عملیات حفراهاها آن در سال ۲۰۰۴ شروع شد که ذخایر آن حدود ۴۲/۶ میلیون بشکه برآورد شده است (محمد بن سعود الدلیمی، ۲۰۱۲، صفحات ۴، ۵، ۶)

مصرف نفت

بر اساس امار سال ۲۰۱۱ قطر روانه حدود ۱۸۳۰۰۰ بشکه نفت مصرف میکند. اگرچه این مقدار به نسبت تولید ناچیز میباشد ولی نشان دهنده رشد سه برابری مصرف نسبت به سال ۲۰۰۰ است بر طبق پیش بینی ها قطر در بین سالهای ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ به طور متوسط حدود ۵ درصد رشد مصرف انرژی خواهد داشت این افزایش به دلیل رشد اقتصادی و تقاضای بخش حمل و نقل میباشد (U.S. EIA ۲۰۱۳)

صادرات

قطر دارای سه پایانه اصلی صادرات به نامهای مسیعی، جزیره حالول و راس الفان است که راس الفان که در درجه برای صادرات LNG استفاده میشود. اکثریت قریب به اتفاق صادرات نفت قطر به کشورهای آسیایی است که ژاپن بزرگترین وارد کننده نفت قطر میباشد و کره جنوبی نیز بازار مناسبی برای واردات نفت قطر است (U.S. EIA ۲۰۱۳) بر اساس امارهای اوپک قطر تعداد ۶ کشتی نفت کش با ظرفیت حمل ۵۲۸ هزار بشکه را دارا میباشد (OPEC Bulletin ۲۰۱۲)

گاز طبیعی

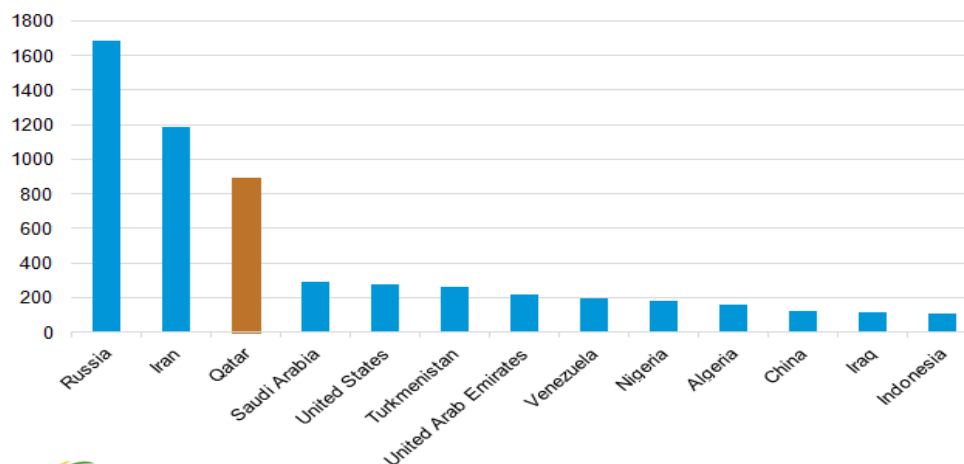
قطر دارای بزرگترین میدان گازی مستقل در جهان میباشد و همچنین بزرگترین صادرکننده گاز مایع طبیعی است با توجه به امارهای مجله نفت و گاز در در ماه ژانویه سال ۲۰۱۳ ذخایر اثبات شده گاز قطر ۸۹۰ حدود تریلیون فوت مکعب میباشد. قطر به تنهایی ۱۳ درصد از کل گاز جهان را در اختیار دارد که پس از روسیه و ایران در مکان سوم دنیا میباشد. اکثریت گاز قطر از میدان بزرگ دریایی الشمال به دست می آید که مساحت آن تقریباً به اندازه خود کشور قطر میباشد. میدان الشمال در واقع بخشی از بزرگترین میدان گاز طبیعی غیر مرتبط جهان است که با حوزه دریایی پارس جنوبی مشترک میباشد و منبع اصلی تولید گاز

کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی
(مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)

قطر است. این کشور همچنین تولید گاز طبیعی در کنار گاز مایع و میعانات گازی را انجام میدهد براساس برآوردهای EIA در سال ۲۰۱۱ تولید میعانات گازی و NGL قطر بیش از یک میلیون بشکه در روز خواهد بود که این رقم بیش از تولید نفت خام این کشور خواهد بود. تحلیل گران تخمین میزنند که تولید میعانات گازی به تنهایی تا سال ۲۰۱۵ از نفت خام پیشی خواهد گرفت

Proven reserves of natural gas by country, 2012

trillion cubic feet

Source: Oil & Gas Journal, U.S. Energy Information

بخش سازمانی گاز

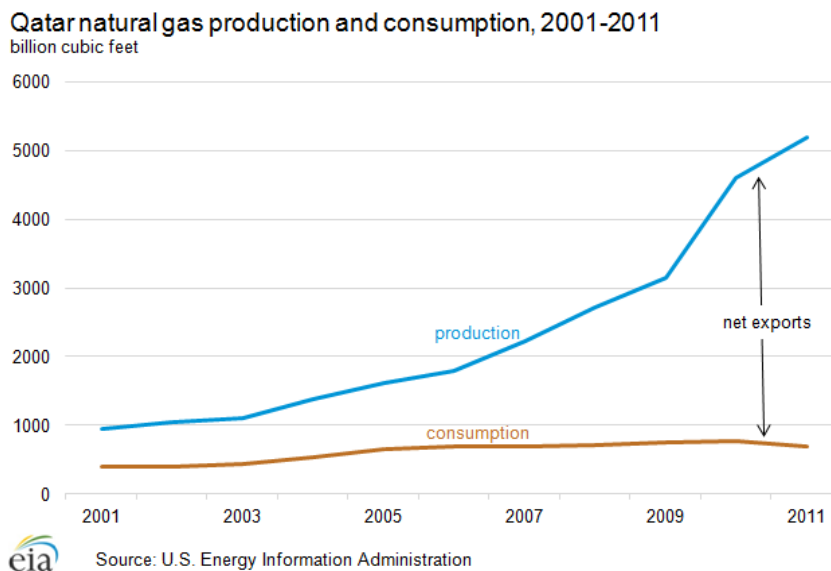
شرکت نفت قطر للبترومل نقش اصلی و مسلط را در بخش گاز قطر برعهده دارد و تمامی پروژه های بالا دستی و پائین دستی زیر نظر این شرکت به فعالیت خود ادامه میدهند. تمرکز قطر در بخش گاز بر توسعه و گسترش بخشها و پروژه های بزرگی است که به صادرات LNG و همچنین صنایع پائین دستی که در زمینه گاز طبیعی به عنوان یک ماده خام فعالیت میکنند معطوف میباشد. بنابراین شرکتهای نفتی بین المللی با تکنولوژی و متخصص همچون اکسون موبیل، شل، توتال در این پروژه های عظیم فعالیت دارند با این تفاسیر شرکت قطر للبترومل اکثریت سهام را در پروژه های خود به ویژه در بخش LNG و شرکتهای Qatargas و RASLFAN دارد. شرکت LNG مسئولیت حمل و نقل تمام بخش های بالا دستی و پائین دستی گاز طبیعی و شرکت حمل و نقل گاز قطر به نام نقیلات مسئولیت حمل و نقل گاز LNG را برعهده دارد (U.S. EIA ۲۰۱۳).

شرکت نقیلات بزرگترین سفارش دهنده تانکرهای ال ان جی در دنیا به شرکت های سامسونگ و دوو در کره جنوبی بوده است این تانکرها که موسوم به Q-max میباشد با طول ۳۴۵ متر، عرض ۵۳/۸ متر و ارتفاع ۳۴/۷ متر دارای ظرفیت ۶۶ هزار متر مکعب ال ان جی هستند که اختصاصا برای شرکت نقیلات قطر طراحی شده اند و ظرفیت آنها ۸۰ درصد بیشتر از تانکرهای موجود است (ترابران، ۱۳۹۰، ص ۸۴)

تولید و مصرف

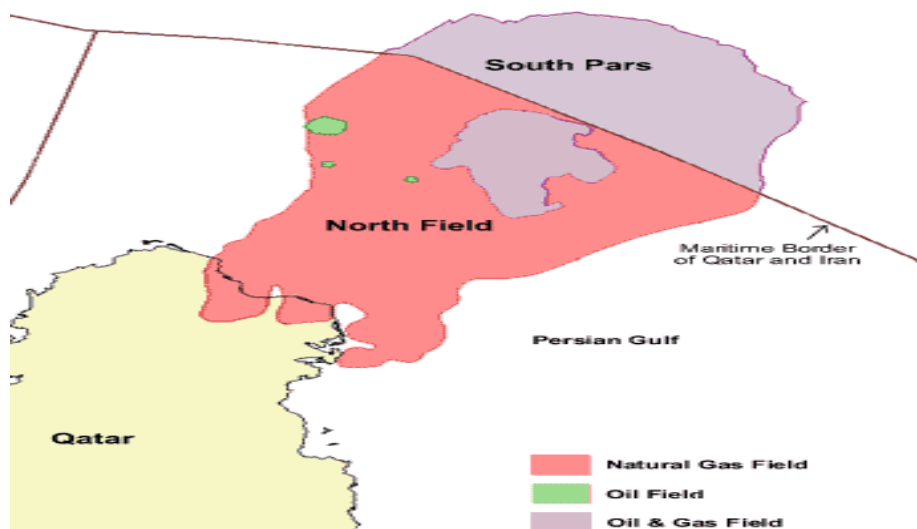
قطر سیاست تولید و گسترش گاز طبیعی را برای صادرات دنبال میکند. براساس برآوردهای EIA در سال ۲۰۱۱ قطر ۵/۲۰۰ میلیارد فوت مکعب گاز طبیعی تولید میکند که سه برابر مقداری است که در سال ۲۰۰۰ تولید میکرد. همچنین این سازمان پیش بینی میکند که میزان مصرف گاز در سال ۲۰۱۱ حدود ۶۹۰ میلیون فوت مکعب میباشد که به منظور مصرف در صنایع داخلی و پروژه گاز مایع GTL و استفاده میشود همچنین بخش عمده ای از آن برای صادرات LNG مصرف میشود

کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی
(مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)

میدان گازی الشمال

این میدان گازی در سال ۱۹۷۱ کشف شده و ذخایر آن بیش از ۹۰۰ تریلیون فوت مکعب برآورد شده است. این میدان عظیم گازی حدود ۶۰۰۰ هزار کیلومتر مربع که معادل نصف کشور قطر است وسعت دارد. در سال ۲۰۰۸ میزان تولید آن به ۲۷۶ میلیارد فوت مکعب گاز و ۸/۷ میلیون بشکه میعانات گازی رسید. خاطرنشان میشود که عملیات بهره برداری از این میدان در سال ۱۹۹۱ و با اجرای پروژه مرحله اول (آلفا) که از شرکتهای تابع قطر لیبترول میباشد شروع شد که میانگین تولید این پروژه در سال ۲۰۰۸ به ۷۵۰ میلیون فوت مکعب گاز و ۳۴ هزار بشکه میعانات گازی رسید این حوزه گازی کلید گسترش و توسعه گاز طبیعی قطر است. این مجموعه تقریباً تمامی ذخایر گازی کشور را در خود جای داده است در سال ۲۰۰۵ مقامات دولت قطر با اجرای پروژه های در صد توسعه و بهره وری این میدان گازی برآمدند که برنامه ریزی آنها برای انجام این پروژه سال ۲۰۱۴ اعلام شد که بر طبق اطلاعات وزارت انرژی در سال ۲۰۱۰ این برنامه در موعد مقرر عملی نخواهد نشد و دستورات جدیدی برای برنامه ریزی وبه پایان رساندن آن انجام داد. پروژه گاز برزن که میزان ۶۰۰ میلیون فوت مکعب گاز در روز تولید میکند آخرین پروژه حوزه الشمال میباشد که با سرمایه گذاری ۹۰ درصدی QP و ۱۰ درصدی اکسون موبیل در حال انجام میباشد و پیش بینی میشود که در سال ۲۰۱۴ - ۲۰۱۵ به بهره برداری برسد

برداشت قطر از میدان مشترک گازی پارس جنوبی

بررسی‌ها نشان می‌دهد که قطری هابرمبنای قیمت کنونی نفت درحالی که ۱۰ سال زودتر از ایران به استخراج گازپارس جنوبی اقدام کرده‌اند تا کنون بیش از ۵۰ میلیارد بیشتر از ایران از میدان مشترک گاز برداشت کرده‌اند. ولع این همسایه کوچک در سرمایه‌گذاری روی پروژه‌های گازی که از قضا می‌دین آنها با ایران مشترک است پایانی ندارد. البته این ولع چندان هم بی‌نتیجه نبوده است و پس از کنار زدن اندونزی از سوی قطر و تبدیل این کشور به بزرگترین تولیدکننده گاز مایع در جهان در چند سال گذشته رویاهای این حاشیه‌نشین خلیج فارس همچنان ادامه دارد و دلارهای گازی به این رویاها جامه عمل و واقعیت می‌پوشاند. خبرگزاری سی‌ان‌ای قطر نیز در گزارشی اعلام کرد که تولیدات گاز طبیعی مایع قطری عملیاتی کردن دو خط تولید ۷۶ و ۷۷ پروژۀ گاز قطر با ظرفیت تولید ۷ میلیون ۸۰۰ هزار تن به رکورد ۷۷ میلیون تن در سال رسیده است. این قطر حداکثر تا سال ۲۰۱۲ به تولید ۷۷ میلیون تن رسیده باشد. قطر از سال ۲۰۰۶ با قدرت سالانه تولید ۲۰ تا ۲۱ میلیون تن تولیدات گاز مایع را در حدود ۴۰ درصد افزایش داده است. با این حال نکته اصلی و نگران‌کننده در این بخش این است که قطر شریک عمده ایران در میدان گاز پارس جنوبی است که ۵۰ درصد مجموع ذخایر ایران را در خود جای داده است. همچنین باید گفت که کشور قطر برداشت گاز این حوزه مشترک را در سال ۱۹۹۰ آغاز کرده است در حالیکه ایران در سال ۲۰۰۱ برای اولین بار از این میدان موفق به برداشت گاز شد. حوزه گازی پارس جنوبی در فاصله ۱۰۰ کیلومتری از ساحل ایران در خلیج فارس وجود دارد و دارای مساحتی حدود ۹۷۰۰ کیلومتر است که ۳۷۰۰ کیلومتر آن در آبهای ایران قرار دارد. این حوزه عظیم گازی ۸ درصد از گاز جهان را در خود دارد و سهم ایران از این حوزه عظیم حدود ۱۴۰۰۰ هزار تریلیون متر مکعب گاز است هر چند سهم ایران یک سوم از حوزه گازی است ولی این سهم از نظر جغرافیایی است و میزان برداشت دوطرف بستگی به میزان سرمایه‌گذاری و توان برداشت از این حوزه مشترک و مشاع دارد - قسمت تاسف بار تر این است که در این تقسیم‌بندی طبیعت نیز به زیان ایران عمل می‌کند چرا که گفته‌برخی از کارشناسان فشار گازی که درون زمین وجود دارد به گونه‌ای منفی به زیان ما عمل می‌کند و قطر هر اندازه که مصرف می‌کند به دلیل شیب زمین و نیز فشارهای لایه‌های درونی زمین منابع نفت و گاز ایران نیز به سوی این کشور روان می‌شود. ایران با ذخیره گازی ۳۰ تریلیون متر مکعب بعد از روسیه دارای دومین ذخیره بزرگ جهان است اما به خاطر عدم پیشرفت در پروژه‌های تولید گاز هم اکنون قادر به صادرات مازاد بر مصرف داخلی گاز نیست با این حال و در مقایسه با ایران، قطر معادل حدود ۱۶ فاز پارس جنوبی را به صورت کامل به مرحله تولید رسانده است و در سال ۲۰۰۹، ۱۲/۵ میلیارد فوت مکعب گاز این حوزه برداشت کرده است. با توجه به اظهارات رئیس کمیسیون انرژی وقت مجلس، آقای کاتوزیان نسبت به کندی پیشرفت پروژه‌های پارس جنوبی به علت عدم مشارکت شرکت‌های خارجی و توان اندک

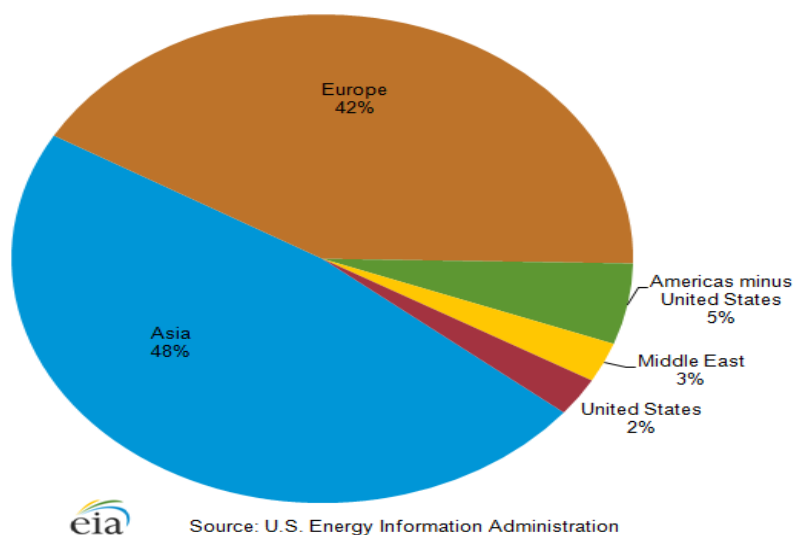
کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی
(مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)

شرکتهای داخلی در این زمینه برداشت از این حوزه با مدت زمان طولانی تری انجام میشود که با توجه به برداشت مشترک از این حوزه کشور قطر با تکمیل پروژه هایش سهم بیشتری از این حوزه برداشت میکند که متأسفانه متوجه بخشهای از سهم ایران نیز شده است. در واقع با وجود این پیش بینی ها، ارزیابی ها نشان میدهد قطری ها با مبنای قیمت کنونی نفت در حالیکه ۱۰ سال زودتر از ایران به استخراج گاز از این حوزه اقدام کرده اند تا کنون توانسته اند بیش از ۵۰ میلیارد دلار بیشتر از این میدان مشترک برداشت کنند به نظر میرسد مجموع چنین عواملی سبب شد تا رویای ایران برای تبدیل به یک کشور بزرگ صادر کننده گاز مایع به تدریج کمرنگتر شده تا جایی که احمد قلعه بانی مدیر عامل وقت شرکت ملی نفت ایران با اعلام اینکه طرح های تولید گاز مایع در شرایط کنونی برای ایران مقرون به صرفه نیست عملاً توقف تلاش ایران برای تولید گاز مایع را تایید کرد (ستصا، ۱۳۹۰ صفحات ۶۴ و ۶۵ و ۶۶)

صادرات گاز

در سال ۲۰۱۱ قطر بیش از ۴/۲۰۰ میلیارد فوت مکعب گاز صادر کرده است که بیش از ۸۰ درصد از آن LNG بود که در حله اول به کشورهای آسیایی و اروپایی صادر گردید. ایالات متحده آمریکا با واردات ۹۰ میلیارد فوت مکعب LNG از قطر در سال ۲۰۱۱، ۲۶ درصد از واردات LNG مورد نیاز خودش را از قطر تامین میکند. و حدود ۶۸۰ میلیارد فوت مکعب گاز طبیعی از طریق خط لوله دولفین به امارات متحده عربی و عمان صادر میشود. قطر در زمینه صادرات LNG رتبه نخست را در جهان دارد. در سال ۲۰۱۱ قطر حدود ۳/۶۰۰ میلیارد فوت مکعب LNG صادر کرد که کشورهای انگلستان، ژاپن، هند و کره - جنوبی عمده کشورهای وارد کننده LNG قطر میباشند. بازار آسیا مرکز اصلی واردات است که حدود ۴۸ درصد را به خود اختصاص داده اند. همچنین بازارهای اروپایی از جمله بلژیک، انگلستان و اسپانیا ۴۲ درصد LNG از قطر وارد میکنند (بورس کالا، ۱۳۹۰)

Qatar LNG exports by destination, 2011

اگر چه قطر شروع به صادرات گاز طبیعی مایع (LNG) در سال ۱۹۹۷ نموده ولی تاکید دولت بر این بخش هم در شرایط قراردادهای سرمایه گذاری و هم جذب سرمایه گذاری خارجی به توسعه سریع ظرفیت گاز LNG قطر کمک شایانی نموده است.

بخش گاز طبیعی مایع LNG کشور قطر توسط شرکت قطر گاز تحت کنترل می باشد که عملیات ۴ پروژه مهم در این بخش را به عهده دارد (قطر I-IV) و شرکت راس لافان (راس گاز) که عملیات ۳ پروژه مهم این بخش را به عهده دارد (راس گاز I-III). مالکیت ۷۰ درصد شرکت راس گاز توسط شرکت ملی نفت قطر و ۳۰ درصد آن توسط شرکت اکسون موبیل می باشد در حالی که کنسرسیوم قطر گاز شامل شرکت ملی نفت قطر، شرکت های نفتی توتال، اکسون موبیل، میتسویی، ماروبنی، کنوکوفیلیپس و شل می باشد. اگر چه شرکت ملی نفت قطر حداقل ۶۵ درصد تمامی سرمایه گذاری های فوق را دارا می

کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی (مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)

باشد اما هر سرمایه گذاری ساختار مالکیت جدا گانه ای دارد. شرکت های راس گاز و قطر گاز در حال حاضر دارای ۱۳ واحد تولیدی (ترن) فعال، با ظرفیت مایع سازی گاز طبیعی مایع (LNG) به اندازه ۳۴۰۰ میلیارد فوت مکعب در سال (۶۹،۲ میلیون تن در سال) می باشند. پنج تا از این واحد های تولیدی (ترن) در سال ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ اضافه گشته اند. راس گاز III، واحد تولیدی شماره ۷ با ظرفیت مایع سازی ۳۸۰ میلیارد فوت مکعب گاز طبیعی مایع (LNG) در سال (۷،۸ میلیون تن)، عملیات خود را در فوریه سال ۲۰۱۰ آغاز نمود. قطر گاز III، واحد تولیدی شماره ۶ در نوامبر سال ۲۰۱۰ با ظرفیت مایع سازی یکسان به مدار تولید آمده است. واحد تولیدی با ظرفیت (۷،۸ میلیون تن) به عنوان یک واحد تولیدی بزرگ در نظر گرفته می شود و در حال حاضر بزرگترین اندازه در جهان می باشد. در مارس ۲۰۱۲، کشور قطر مجموعه عظیم زیر بنایی گاز طبیعی مایع (LNG) را با افتتاح قطر گاز IV، واحد شماره ۷ با ظرفیت ۸۰ میلیارد فوت مکعب در سال (۷،۸ میلیون تن) تکمیل خواهد کرد که کل ظرفیت را به ۳۷۵۰ میلیارد فوت مکعب (۷۷ میلیون تن در سال) خواهد رساند. مقامات دولتی خاطر نشان کرده اند که هیچ گونه ساخت تاسیسات جدید گاز طبیعی مایع (LNG) در آینده ای نزدیک پیش بینی نمی کنند و هرگونه افزایش ظرفیت اضافی در نتیجه پیشرفت در تاسیسات موجود می باشد. اگرچه اکثر واحدهای تولیدی اضافه شده ی اخیر اساسا با قصد بازارهای آمریکا به عنوان بازار هدف اصلی می باشند. اما قیمت های پایین گاز آمریکا به دلیل شیل های گاز موجب شده است کشور قطر انواع مختلف قرارداد را با کشور هایی به خصوص چین و هند دنبال کند. در ۱۰ ماهه اول سال ۲۰۱۰ ایالات متحده آمریکا تنها ۳۳ فوت مکعب گاز طبیعی مایع (LNG) از قطر وارد کرده است. (بورس کالا، ۱۳۹۰)

طرح مایعات به گاز GTL

تکنولوژی مایعات به گاز یک فرایند پالایشی برای تبدیل گاز طبیعی به سوخت های مایع همچون دیزل با سولفور کم و نفتا را مورد استفاده قرار میدهد. قطریکی از سه کشوری است که صاحب تاسیسات عملی GTL می باشد. کارخانه ORYX/GTL قطر (شرکت ملی نفت قطر ۵۱ درصد و شرکت ساسول - شوروون جی تی ال ۴۹ درصد) در سال ۲۰۰۷ بر مدار تولید قرار گرفت اما به خاطر مشکلات اولیه تا اوایل سال ۲۰۰۹ به صورت کامل عملیاتی نگردید. پروژه Oryx در ظرفیت کامل خود تقریبا ۳۲۰ میلیون فوت مکعب گاز طبیعی به عنوان خوراک از میدان الخلیج به منظور تولید ۳۰۰۰ بشکه جی تی ال را مورد استفاده قرار میدهد. پروژه مروارید جی تی ال (شرکت ملی نفت قطر - شل) انتظار می رود ۱/۶ میلیارد فوت مکعب در روز گاز طبیعی به عنوان خوراک به منظور تولید ۱۴۰ هزار بشکه در روز محصولات GTL و همچنین ۱۲۰ هزار بشکه مایعات گازی مرتبط به LPG را مورد مصرف قرار میدهد. شرکت شل اعلام کرده است که فاز اول این کارخانه عملیات خود در سه ماهه اول سال ۲۰۱۱ شروع خواهد کرد و فاز دوم آن در نیمه اول سال ۲۰۱۲ در مدار تولید قرار خواهد گرفت علاوه بر این پروژه مروارید بزرگترین کارخانه جی تی ال در جهان را دارا می باشد این پروژه اولین پروژه با عملیات منسجم جی تی ال خواهد بود بدین معنی که تولید صنایع گاز طبیعی بالادستی را با کارخانه ساحلی تبدیلی هماهنگ و یکپارچه میکند (U.S. EIA ۲۰۱۳). عداد کشتی های حمل کننده گاز قطر به ترتیب گاز LPG (۸ کشتی با ظرفیت ۳۲۸ هزار فوت مکعب) گاز LNG (۲۹ کشتی با ظرفیت ۵/۶۱۰ هزار فوت مکعب) و به صورت کلی ۳۳ کشتی با ظرفیت حمل ۵/۹۳۸ هزار فوت مکعب می باشد (OPEC Bulletin ۲۰۱۲)

پروژه دلفین

قطر اجرا کننده پروژه خط لوله دلفین می باشد که شبکه گازی را بین قطر، امارات عربی و عمان به هم متصل میکند و اولین خط لوله گاز طبیعی در بین کشورهای حاشیه خلیج فارس به شمار می رود این خط لوله در حال حاضر روزانه حدود ۲ میلیارد فوت مکعب گاز قطر را به خارج از کشور صادر میکند اگرچه ظرفیت آن برای ۳/۲ میلیارد فوت مکعب طراحی شده است. این پروژه با توجه به تقاضای روبه رشد برای گاز طبیعی در امارات در تلاش است که این نقیصه را جبران کند. (بورس کالا، ۱۳۹۰)

سایر انرژی ها

کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی
(مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)

بر اساس امارهای بریتیش پترولیوم در سال ۲۰۱۲ درصد استفاده کشور قطر از انرژی های دیگر همچون زغال سنگ، انرژی هسته ای، برق ای، انرژی های تجدید پذیر صفر میباشد (BP statistical review ۲۰۱۲)

بازبینی انرژی کشور قطر	
ذخایر اثبات شده نفت (ژانویه سال ۲۰۱۱)	۱۵/۲ میلیارد بشکه
تولید نفت خام (۲۰۰۹)	۱۲۱۳ هزار بشکه در روز که ۸۳۰ هزار بشکه در روز از آن نفت خام می باشد
مصرف نفت خام (۲۰۰۹)	۱۲۹ هزار بشکه در روز
ظرفیت تقطیر نفت خام (۲۰۰۹)	۳۳۹ هزار بشکه در روز
ذخایر اثبات شده گاز طبیعی (۱ ژانویه سال ۲۰۱۱)	۸۹۰ تریلیون فوت مکعب
تولید گاز طبیعی (۲۰۰۹)	۳۱۵۴ میلیارد فوت مکعب
مصرف گاز طبیعی (۲۰۰۹)	۷۴۵ میلیارد فوت مکعب
ذخایر زغال سنگ قابل بازیافت (۲۰۰۹)	...
تولید زغال سنگ (۲۰۰۹)	...
مصرف زغال سنگ (۲۰۰۹)	...
ظرفیت نصب شده برق (۳۱ دسامبر ۲۰۰۸)	۳/۲ گیگاوات
تولید برق (۲۰۰۹)	۱۹/۲ میلیارد کیلووات ساعت
مصرف برق (۲۰۰۸)	۱۸/۸ میلیارد کیلووات ساعت
مصرف کل انرژی (۲۰۰۸)	۱۰۰۲ تریلیون بی تی یو، که شامل گاز طبیعی (۷۴/۶ درصد) و نفت (۲۵/۴ درصد) می باشد
مصرف کل سرانه انرژی (۲۰۰۸)	۱۲۱۵ میلیون بی تی یو

سهام روز افزون توسعه گازی در قطر

قطر - بزرگترین صادر کننده ال ان جی در جهان - با برگزاری جشن بهره برداری از فازهای ۶ و ۷ تولیدال ان جی، دستیابی به ظرفیت تولید سالانه ۷۷ میلیون تن از این فرآورده گازی را به جهانیان اعلام کرد. این جشن در شهر صنعتی رأس لافان - یکی از بزرگترین مراکز تولید ال ان جی قطر - برگزار شد و در طی آن، چشم انداز وضعیت قطر در بازار جهانی این سوخت، مورد بررسی مقامات صنعت انرژی این کشور و کارشناسان بازارهای جهانی قرار گرفت.

قطر با برخورداری از حدود ۲۵ تریلیون متر مکعب ذخایر اثبات شده گاز طبیعی دنیا در سال ۲۰۰۹ میلادی، سهمی معادل ۱۵ درصد از مجموع ذخایر اثبات شده جهانی این حامل انرژی را به خود اختصاص داده است. بهره مندی از این حجم ذخایر، قطر را به سومین دارنده ذخایر عمده گاز طبیعی در دنیا تبدیل کرده است. تولید گاز قطر در سال ۲۰۰۹ میلادی رقمی معادل ۸۷ میلیارد متر مکعب بوده است و موجب شده این کشور به نهمین تولید کننده بزرگ گاز در دنیا و سومین تولید کننده بزرگ در خاورمیانه تبدیل شود. از این میزان تولید، حدود ۲۱ میلیارد متر مکعب آن در داخل قطر به مصارف مختلف رسیده و مابقی به صادرات گاز به بازارهای جهانی اختصاص یافته است. قطر با سرمایه گذار یهای انجام شده در زمینه تولید گاز

^۱ منبع: اداره اطلاعات انرژی امریکا www.eia.doe.gov

کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی (مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)

طبیعی از میدان گنبد شمالی) مشترک با پارس جنوبی ایران (توانسته است جایگاه خود را در بازار جهانی گاز طی سال های اخیر تثبیت نماید. این کشور با مشارکت شرکت های بزرگ نفتی آمریکایی و اروپایی، فازهای متعددی را در زمینه توسعه میدان گازی گنبد شمالی تعریف کرده و به بهره برداری رسانده است. محصولات گازی این فازها به صادرات به امارات و اردن از طریق خط لوله، تولید محصولات پتروشیمی و فرآورد ههای گازی به خصوص ال ان جی و جی تی ال و صادرات آن به بازارهای عمده وارد کننده این محصولات اختصاص م یابند.

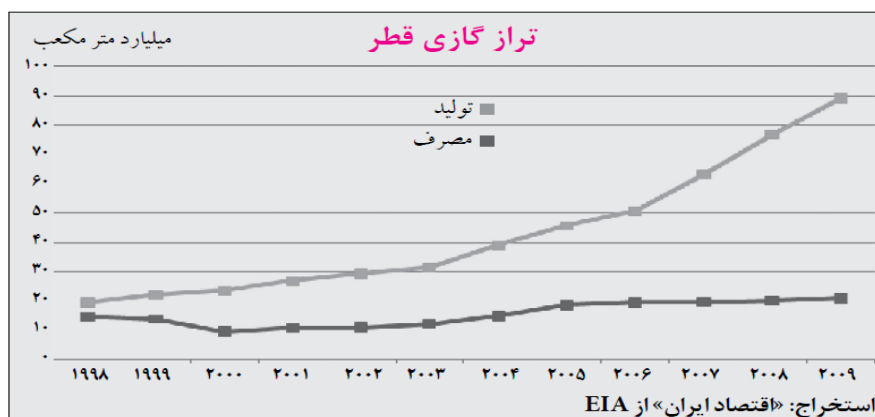
موقعیت جغرافیایی قطر - بر خلاف کشورمان - امکان دسترسی زمینی به بازارهای عمده وارد کننده گاز طبیعی را محدود ساخته است. بر این اساس، دولت قطر طی سال های اخیر، رؤیای تبدیل شدن به بزرگترین دارنده ظرفیتهای مایع سازی گاز طبیعی و جایگاه متناسب با آن را در بازار جهانی ال ان جی از طریق توسعه سریع میدان گازی گنبد شمالی و عقد قراردادهای متعدد با شرکتهای غربی و آسیایی برای احداث واحدهای مایع سازی گاز طبیعی دنبال کرده است که نتیجه آن، همین رکورد ۷۷ میلیون تُنی ظرفیت تولید ال ان جی م یباشد. همه شرکای قطر صنعت ال ان جی در قطر عمدتاً توسط دو شرکت "قطر گاز" و "رأس لافان" (رأس گاز) مدیریت م یشود. گفتنی است ۷۰ درصد از مالکیت رأس گاز در اختیار شرکت نفت قطر و ۳۰ درصد آن در اختیار شرکت اکسان موبیل آمریکا است. از سوی دیگر، در شرکت قطر گاز کنسرسیومی مرکب از شرکت های نفت قطر، توتال فرانسه، میتسویی ژاپن، اکسان موبیل آمریکا، ماروبنی ژاپن، کانوکو فیلیپس آمریکا و شرکت چند ملیتی شل در حال فعالیت است. این کنسرسیوم، مسؤولیت تمامی اجزای تولید و عرضه ال ان جی از بخش بالا دستی تا بازاریابی، انتقال و فروش را برعهده دارد. همچنین مسؤولیت انتقال ال ان جی تولیدی به عهده شرکت انتقال گاز قطر موسوم به "نخیلات" است.

بر اساس اطلاعات منتشر شده در سال ۲۰۱۰ حدود ۱۸ / ۷ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی صادراتی قطر از طریق خطوط لوله به کشورهای امارات و عمان منتقل شده است. اما قطر نقش اصلی خود را در بازار جهانی گاز در حوزه صادرات ال ان جی دنبال می کند. این نقش از طریق صادرات حدود ۵۰ میلیارد متر مکعب ال ان جی به حدود ۱۵ کشور دنیا محقق شده است. نتیجه این مبادلات، سهم ۷ / ۷ درصدی این کشور از کل سهم تجارت جهانی گاز بوده است. این سهم در خصوص بازار صادرات خط لوله ای گاز طبیعی معادل ۲ / ۹ درصد و در بازار صادرات از طریق ال ان جی معادل ۲۰ / ۳ درصد می باشد. گفتنی است ژاپن (۲۰ / ۸ درصد)، کره جنوبی (۸ / ۱۸ درصد)، هند (۱۶ / ۷ درصد)، بلژیک (۱۲ / ۲ درصد)، انگلستان (۱۱ / ۴ درصد)، اسپانیا (۱ / ۱۰ درصد)، تایوان و ایتالیا) هر کدام با ۳ / ۱ درصد، چین (۱ / ۱ درصد)، ایالات متحد (۰ / ۷ درصد)، ترکیه (۰ / ۴ درصد)، فرانسه و شیلی (۰ / ۳ درصد) و کانادا و مکزیک (هر یک ۲ / ۰ درصد)، عمده ترین وارد کنندگان ال ان جی از قطر در سال ۲۰۰۹ بوده اند. برآوردها نشان می دهند تعداد کشورهای وارد کننده این فرآورده از قطر در سال ۲۰۱۰

به بیش از ۲۰ کشور بالغ شده اند. همچنین قطر برای نخستین بار در سال ۲۰۱۰ محمولههایی از ال ان جی تولیدی خود را به امارات عربی متحد صادر کرده است. این مبادله در پی بهره برداری از نخستین پایانه واردات ال ان جی امارات در اواسط دسامبر بین شرکت های قطر گاز و یک شرکت دولتی تأمین کننده گاز طبیعی و بهره بردار خطوط لوله انتقال گاز در امارات صورت گرفته است. توجه به تحولات مزبور به این دلیل جالب توجه است که تا سال ۱۹۹۶ میلادی، روند تولید و مصرف گاز طبیعی در قطر، با هم منطبق بوده و عملاً این کشور مازاد تولیدی برای صادرات در اختیار نداشته است. اما صنعت گاز قطر

توانسته است طی مدت ۱۴ سال، سهم ۱۵ درصدی را از بازار جهانی گاز طبیعی در اختیار بگیرد.

کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی
(مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)

حوزه پارس شمالی، موتور محرکه توسعه اقتصادی قطر

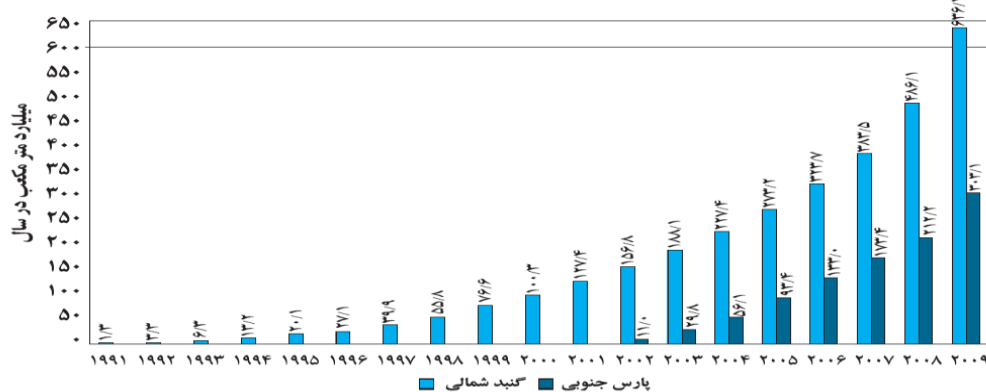
منبع گاز طبیعی «الشمال» که باعث شده است قطر در زمره کشورهای ثروتمند از نظر گاز قرار گیرد، در سال ۱۹۷۱ کشف شد. ذخیره گازی این منبع ۵۰۰ تریلیون مترمکعب است و بزرگترین منبع گازی مجزا و غیرمشترک در دنیا به شمار می رود. اما ثروت اصلی قطر در میدان گازی پارس جنوبی، بزرگترین میدان کشف شده ذخایر گازی جهان است. نزدیک به هشت درصد گاز کشف شده جهان به تنهایی در این میدان قرار دارد. این میدان که بین ایران و قطر مشترک است، از سالها پیش توسط قطری ها مورد بهره برداری قرار گرفته است. حوادث سالهای پس از انقلاب و جنگ و دوران سازندگی به ایرانی ها اجازه نداده بود که فکری برای این میدان مشترک بکنند. در اواخر دهه ۷۰ و اوایل دهه ۸۰ «بیژن زنگنه» وزیر نفت وقت، با امضای قرارداد سرمایه گذاری با شرکت فرانسوی «توتال»، «پتروناس» مالزی و «گاز پروم» روسیه، گام اول را برای بهره برداری از این حوزه مشترک برداشت.

این حوزه مشترک که صدها کیلومتر مربع وسعت دارد، با ۱۳ تریلیون مترمکعب گاز و ۱۶ میلیارد بشکه میعانات در ۱۰۵ کیلومتری منطقه «عسلویه» در جنوب «بوشهر» واقع شده است.

قطر در حال حاضر قراردادهای متعددی برای فروش گاز مایع طبیعی به کشورهایی چون ژاپن، کره جنوبی و مؤسساتی از قبیل «ترکی پتاس»، مؤسسه نفت چین در «تایپه» و مجموعه «هندی السیار» بسته است و درصدد صدور گاز به پاکستان از طریق لوله می باشد، شیخ امیدوار است که منابع حوزه پارس، موتور محرکه اقتصاد نوین قطر و تبدیل کردن این کشور به یکی از قطب های اقتصادی منطقه باشد.

آخرین وضعیت تولید گاز طبیعی ایران و قطر از میدان مشترک پارس جنوبی، گزارش اقتصاد انرژی، شماره ۱۱۰ ذی ماه ۱۳۸۷

مقایسه تولید تجمعی گاز طبیعی از میدان پارس جنوبی و گنبد شمالی

تلاش قطر برای حضور در پروژه‌های بخش انرژی

از قطب جنوب تا اعماق جنگ‌های آمریکایی لاتین، قطر به دنبال سرمایه‌گذاری چند میلیارد دلاری در انواع پروژه‌های بخش انرژی است. هدف قطر از این تلاش متنوع‌سازی درآمد خود و حضور و دسترسی گسترده به امکانات بازار جهانی انرژی است. انگیزه و محرک این کشور برای گسترش فعالیتهای خود در سطح جهانی متأثر از چند عامل است. این عوامل عبارتند: از پیروی از یک سیاست خارجی منسجم و در عین حال انعطاف‌پذیر، پایان یافتن اجرای پروژه‌ها در بزرگترین میدان‌گازی خود و ضرورت دفاع از منافع اقتصادی در برابر نوسانات تقاضا و قیمت‌های طبیعی در بازار جهانی. قطر با دستیابی به هدف تولید سالانه ۷۷ میلیون تن گاز طبیعی مایع شده (LNG) و احراز مقام اول جهانی در صادرات این محصول، اکنون در صدد سرمایه‌گذاری در کشورهایی چون روسیه و نیز در انواع صنایع مرتبط با انرژی در کشورهای دیگر و همچنین افزایش حجم سرمایه‌گذاری در بازارهای خود در بازارهای به شدت مصرفی خاور دور است. برخی تحلیلگران معتقدند که قطر از تلاش خود برای حضور در بازارهای بی‌نالملی و ایجاد تنوع در سرمایه‌گذاران یها نخواهد کاست زیرا تمام شواهد حاکی است که این کشور توقف اجرای پروژه‌های توسعه‌های بر روی میدان‌گنبدشمالی خود را که با ایران مشترک است، ادامه خواهد داد. در همین ارتباط قطر اعلام نموده که تا سال ۲۰۱۳ این توقف ادامه خواهد داشت. قطر این توقف را در سال ۲۰۰۵ و از بیم وارد آمدن آسی‌های جبران‌ناپذیر ناشی از تولید سریع به ذخیره‌گازی گنبد شمالی، اعمال نمود. (هرالد تریبون صص ۴۸ و ۴۹)

از آنجا که قطر از منابع و فرصت‌های کافی داخلی برای سرمایه‌گذاری‌های وسیع و تولید برخوردار نیست. ناچار باید سرمایه‌گذاری در خارج از مرزهای ملی را دنبال کند و به همین سبب نیز علاقمند است که از یک بازیگری محلی تبدیل به بازیگری بزرگتر در بازار انرژی جهان شود و این انگیزه باعث شده که در پروژه‌های بالقوه‌های که در روسیه استرالیا و چین در پیش روست حرفی برای گفتن داشته باشد. سیاست امروز قطر در مشارکت در پروژه‌های مختلف بخش انرژی جهان و همکاری‌های آن با رقبای بازرگانی و نتیجه‌رو کرد و روابط خوب دیپلماتیک در عرصه جهانی است. برای مثال قطر تمایل خود را برای مشارکت با شرکت روسی "نواک" در پروژه تولید LNG منطقه قطبی "یامال" آشکارا اعلام نموده است. در صورت تحقق این مشارکت، این نخستین اقدام قطر برای تولید LNG در خارج از مرزهای ملی آن کشور است. سرمایه‌گذاری مشترک قطر و "نواک" در این پروژه در زمانی این دو رقیب در بازار گاز طبیعی را به کیدیگر نزدیک می‌کند که روسیه در تلاش است با افزایش تولید و صادرات گاز، سهمی اساسی در بازارهای خاور دور به دست آورد و همزمان قطر نیز برای جلوگیری از افت صادرات خود به ویژه با توجه به تغییر وضعیت در بازار ایالات متحده آمریکا (که به واسطه توسعه تولید از شی‌های گازی بوجود آمد)، به رشد سهم خود در بازارهای خاور دور چشم دوخته است.

افزایش تولید گاز طبیعی غیرمتعارف (unconventional gas) در ایالات متحده امریکه که بزرگترین مشتری قطر بوده است، موانعی را در راه تحقق اهداف گازی این کشور به وجود آورده است. از دیدگاه قطر بازار امریکه بسیار مطمئنی به شمار می‌آید و از این رو حتی ریسک سرمایه‌گذاری در یک ترمینال بازیابی گاز (regasification) در این کشور را متقبل شده بود. از سوی دیگر قطر اکنون برای حضور در بازارهای اروپا هم با روسیه به رقابت پرداخته است و این در حالی است که تقاضا در بازار اروپا نیز به علت بده‌های هنگفت و وضعیت بد اقتصادی کشورها در معرض تهدید است. با این که روسیه حضوری بسیار قوی در بازار گاز اروپا دارد رقابت قطر در این بازار را به وضوح احساس می‌کنند. قطر همکاری نزدیکیتر با روسیه را در جهت منافع خود ارزیابی می‌نمایند و به این نتیجه دست یافته که بده‌بستان اطلاعات و آمار و تبادل نظر در اهداف راهبردی با روسیه که بخش بزرگی از بازار اروپا را به خود اختصاص داده است، مفید بوده و به نفع مصالح ملی قطر است.

روابط نزدیک قطر و روسیه از سال‌های قبل آغاز شد زمانی که شرکت گاز پروم روسیه اعلام کرد که قطر از این شرکت دعوت نموده که پس از پایان توقف عملیات در میدان‌گنبد شمالی، در صنایع LNG این کشور فعالانه مشارکت نماید و این در حالی

کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی
(مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)

است که هر دو کشور از اعضای اوپک گازی مستقر در شهر دوحه (پایتخت قطر) م یباشند. در این تشکل اعضا با تبادل اطلاعات بازار و پروژ هها، با کیدیگر همکاری م ینمایند. ب یتردید منافع ملی ایجاب م یکند که روسیه و قطر سیاس تهای گازی خود را به گون های با کیدیگر هماهنگ نمایند تا مانع افت قیمت گاز در بازارهای جهانی شوند) اتفاقی که در سال ۲۰۰۸ به علت رکود جهانی و تولید بیشتر گاز در ایالات متحده آمر کیا شاهد آن بودیم(. قطر تنها نگران رقابت با روسیه نیست بلکه افزایش توان صادراتی گازطبیعی مایع شده) LNG (استرالیا در یک دهه آینده، به عنوان جایگزین مناسبی برای گازطبیعی کشورهای منطقه خلیج فارس، موجب نگرانی این کشور شده است. رویارویی با این وضعیت ممکن است قطر را به سرمای هگذاری در صنایع گاز استرالیا نیز متمایل نماید. قطر در وضعیتی قرار دارد که باید در محدوده گزینه رقابت و حضور موثر در بازارهای گاز، راهبردی مناسب را برای خود طراحی کند. این دو گزینه شامل مشارکت و همکاری در پروژ ههای رقیب در کشورهای دیگر یا چش میپوشی از این امر است. اما ریسک سرمای هگذاری در پروژ ههای گازی کشورهای دیگر به مراتب کمتر از اجرای پروژ ههای گازی جدید در داخل و اشباع بازار و به تبع آن افت قیم تها است.

از سوی دیگر برخی تحلیلگران معتقدند که کیی از انگیز ههای قطربرای حضور در پروژ ههای کشو رهای دیگر در برابر تعلیق سرمای هگذاری در گنب دشمالی، ایجاد روابط خوب با ایران است که به علت ادامه تحری مهی دست و پاگیر جهانی و مشکلات دسترسی به فناوری یهای لازم، هنوز نتوانسته از این میدان گازی (پار سجنوبی) در اندازه مطلوب برداشت نماید. قطر و ایران چا ههای گازی خود را در یک مخزن حفر م یکنند ولی به عللی که به آن اشاره شد قطر توانسته است برداشتی به مراتب بیش از ایران داشته باشد. تحلیلگران معتقدند این شرایط و در عین حال اجرای بزرگترین پروژ ههای گازمایع شده) LNG (جهان توسط قطر، باید برای ایران که هنوز برداشتی در حد مطلوب ندارد وضعیتی نگرا نکننده به وجود آورده باشد. عل یالقاعده روابط خارجی ایران و کشورهای عرب جنوب خلی جفارس هم نباید کمک چندانی به بهبود این وضعیت نموده باشد به ویژه آن که اخیرا عربستا نسعودی و بحرین ایران را بدون در دست داشتن هرگونه دلیل و مدرک، به دست داشتن در جنب شهی مردمی کشورهای خود متهم م ینمایند. از این روست که این احتمال داده م یشود که ذخایر انرژی در خلی جفارس چندان مصون از درگیر یهای ناخواسته نباشد. به یاد داشته باشیم که عراق برداشت کویت از کیی از ذخایر مشترک مرزی را بهان های برای عملیات نظامی سال ۱۹۹۰ قرار داد. هر چند سابقه امر نشان م یدهد که فعلا" مشکل مشابهی بین ایران و قطر وجود ندارد و هر دو کشور همواره سعی نمود هاند روابط خوبی با کیدیگر داشته باشند، به ویژه آن که برای قطر داشتن روابط حسنه با ایران برای حفظ امنیت کشت یهای LNG آن در مسیر تنگه هرمز، واجد اهمیتی حیاتی است.

عد های از تحلیلگران معتقدند که قطر ضمن آن که علاقمند است در نقش کشوری صلح جو ظاهر شود از اهمیت برخوردار ی از نقش دیپلماتیک بارزتر در سطح بین المللی غافل نشده است. با این همه مشخص نیست که تا چه حد این تلاش ریشه در منافع اقتصادی و تا چه مقدار ریشه در مسایل سیاسی دارد. حضور سیاسی- اقتصادی قطر درلیبی، مشارکت در پروژ ههای برق شرکت "ایبرورولای" اسپانیا، حضوردر پروژ ههای انرژی بادی و بازار انرژی رو به رشد آمر کیا یلاتین وامضای توافقی با یک شرکت چینی و شل برای احداث یک مجتمع پتروشیمی و پالایشگاهی در چین، همگی از اهمیت پیگیری موازی و ترکیبی از انگیز ههای سیاسی و اقتصادی این کشور برای حضور در جامعه بی نالمللی حکایت میکند. (هرالد تریبون صص ۴۸ و ۴۹)

مراجع

- دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال (۱۳۸۹)، الف)، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، چاپ سوم، تهران: انتشارات سمت.
- ذوقی، ایرج، (۱۳۷۸) "عوامل موثر بر سیاست خارجی ایران"، فصلنامه تاریخ روابط خارجی، تهران: مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه، سال اول، شماره ۱، ص. ۱۰۶.
- رضائی، روح‌اله (۱۳۸۰)، چارچوبی تحلیلی برای بررسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، ترجمه: علیرضا طیب، تهران: نشر نی.
- زرقانی، هادی (۱۳۸۵). رساله ارزیابی عوامل و متغیرهای موثر بر قدرت ملی و... ص ۵۲
- ستوده، محمد (۱۳۸۵)، تحولات نظام بین‌الملل و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، قم: بوستان کتاب.
- سجادیپور، سیدمحمدکاظم (۱۳۸۲)، چارچوب‌های مفهومی و پژوهشی برای مطالعه سیاست خارجی ایران، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی.
- سریع‌القلم، محمود (۱۳۷۸)، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران: بازنگری نظری و پارادایم ائتلاف، تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک.
- الدجنی، حسام (۲۰۱۲)؛ السياسة الخارجية لقطر، <http://hossam.elaphblog.com>
- الزعاترة، یاسر (۲۰۱۲)؛ حماس إذ تتحدی الضغوط و تخرج من سوريا، <http://www.aljazeera.net>
- السياسة الخارجية لدولة قطر، ۱۴ اکتبر (۲۰۰۷) <http://www.14october.com>
- الشرق الاوسط (۲۰۱۲)؛ سوريا: أمين عام الجامعة العربية يقول إن مهمة المراقبين قد عقلت ولم تجمد، <http://thpa.net>
- الشری، طارق (۱۹۸۱)؛ الخلف بين النخبه و الجماهير، ازاء العلاقة بين القومية العربية و الاسلام، بيروت: مركز دراسات الوحدة العربية.
- العالم (۲۰۱۱)؛ التدخل القطري في مصر، <http://fa.alalam.ir>.
- الغامدى، قينان (۲۰۱۲)؛ قناة الجزيرة وسيلة تعمل وفق فكر الإخوان المسلمين، و الشرق ستلتزم الخطاب الوطني، <http://www.themedianote.com>
- القرضاوى، يوسف (۲۰۱۲)؛ الإسلاميون سيتعاملون بحكمة مع الغرب و إسرائيل، www.middleeastbusiness.net
- قطر "ستصا" ۱۳۹۰، شماره ۵۶
- قطر تتجاوز استراتيجية المساعدة في ليبيا، «الغارديان»؛ (الايخبار ۲۰۱۱) <http://www.al-akhbar.com>
- الكواري، ربيعة بن صباح (۲۰۱۱)؛ الحملات الحاقدة ضد قطر في الخارج لا تزيدنا إلا قوة وتماسكاً. <http://www.al-sharq.com>
- Allison, Graham T. (۱۹۷۱), *Essence of Decision, Explaining the Cuban Missile Crisis*, Boston, MA: Little Brown.
- Baharcicek, Abdulghadir; "Psychological Environment of Foreign Policy Making"; *Turkish Foreign Policy Quarterly*; Vol. ۲۶, November ۲۰۰۱, Pp. ۱-۶.
- Bahgat, Gawdat (۲۰۰۱); "US-Iranian Relations: Sanctions and the Caspian Sea"; *Security Dialogue*, June.
- Barry Barton (۲۰۰۴), Catherine Redgwell, Anita Ronne, and Donald NZillman, *Energy Security: Managing Risk in a Dynamic Legal and Regulatory Environment*, London: Oxford University Press.
- Baylis, John & Smith, Steve, *The Globalization of World Politics*, Oxford, Oxford University Press, ۱۹۹۵, Chap. ۹.
- Ben- Itzhak, Steven (۲۰۱۱), *Realism and Neorealism*, in John T. Ishiyama and Marijke Breuning, eds., *۲۱st Century Political Science: A Reference Handbook*, Los Angeles: Sage.